

ІНТЕГРУВАННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ У ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Кужелєв М. О.

Предметом дослідження є теоретичні підходи щодо формування та розвитку ринку криптовалют та його інтеграції у національну фінансову систему.

Мета статті – на основі системного підходу визначити теоретичні основи функціонування ринку криптовалют та дослідити можливості його інтегрування у фінансову систему України.

Метод або методологія проведення дослідження. У статті застосовано методи наукової абстракції, аналізу та синтезу, узагальнення, системний підхід.

Результати статті. У статті розглянуто теоретичні аспекти економічної категорії «криптовалюта». Здійснено ретроспективний аналіз дослідження криптографічних грошей. Досліджено найбільші за обсягом капіталізації криптовалюти й зроблено висновок, що лідером за ціною та рівнем капіталізації серед існуючих криптовалют залишається Bitcoin. Розглянуто стан запровадження та розвитку ринку криптовалют в Україні. Зокрема, представлено у статті компанії України, які пропонують купівлю своїх товарів та послуг за криптовалютою. Окреслено перспективи використання криптовалют у фінансовій системі України.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані в процесі упорядкування нормативно-правової бази, що регламентує обіг віртуальних активів та електронних грошей.

Висновки. В сучасних умовах цифрових трансформацій особливого значення набувають віртуальні активи. Серед них ключова роль належить криптовалюти як інноваційному інструменту фінансової системи країни. В Україні вбачається значний потенціал щодо розвитку ринку криптовалют. Наразі питання щодо впровадження, повного правового та інституційного забезпечення обігу криптовалют є відкритим й актуальним, але має певні гальмування, які зумовлені об'єктивним чинником — війною в країні.

Ключові слова: криптовалюта, фінансова система, платіжна система, фінансовий ринок, віртуальні активи, блокчейн.

INTEGRATION OF THE CRYPTOCURRENCY MARKET IN THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE: THEORETICAL ASPECTS

Kuzheliev Mykhailo

The subject of the research is theoretical approaches to the formation and development of the cryptocurrency market and its integration into the national financial system.

The purpose of the article is to determine the theoretical foundations of the functioning of the cryptocurrency market based on a systemic approach and to explore the possibilities of its integration into the financial system of Ukraine.

Method or methodology of research. The article uses the methods of scientific abstraction, analysis and synthesis, generalization, systematic approach.

Results of the article. The article examines the theoretical aspects of the economic category «cryptocurrency». A retrospective analysis of cryptographic money research was carried out. The largest cryptocurrencies by capitalization were studied and it was concluded that Bitcoin remains the leader in terms of price and level of capitalization among existing cryptocurrencies. The state of introduction and development of the cryptocurrency market in Ukraine is considered. In particular, the article presents Ukrainian companies that offer the purchase of their goods and services for cryptocurrency. The prospects for the use of cryptocurrencies in the financial system of Ukraine are outlined.

Field of application of results. The results of the research can be used in the process of streamlining the legal framework regulating the circulation of virtual assets and electronic money.

Conclusions. A significant potential for the development of the cryptocurrency market is seen in Ukraine. Currently, the issue of implementation, full legal and institutional support for the circulation of cryptocurrencies is open and relevant, but has certain inhibitions, which are caused by an objective factor – the war in the country.

Key words: cryptocurrency, financial system, payment system, financial market, virtual assets, blockchain.

JEL Classifications: D53, E44, G15

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах розвитку економічних систем невід'ємною складовою світової фінансової системи стають ІТ-технології та їх продукти. Саме завдяки розвитку блокчейн з'явилися сучасні криптовалюти та сформувався ринок для їхньої купівлі-продажу. Можна констатувати, що після 2009 року світова фінансова система зазнала істотних змін і трансформацій. Саме криптовалюти стали інструментом сучасного інвестування, який базується на технології блокчейн. А враховуючи зростання курсу за період 2014–2023 рр. з 465 доларів США до 20 000 доларів США [1], багато інвесторів та інших фінансових агентів зацікавлені в криптовалютах як у високоприбутковому активі. Ця різка зміна курсів криптовалют за короткий час та відповідний рівень волатильності докорінно зміни традиційні теорії інвестування. Так, з одного боку є високий ризик фінансової бульбашки, але з іншого боку, криптовалюти активи продовжують набувати своєї вартості та ціни поза спекулятивних операцій на відкритому ринку.

Одночасно державні регулятори намагаються вводити обмеження на використання криптовалют як засобу платежу та певним чином регламентувати цей ринок. Тому існує об'єктивна необхідність у

теоретичному обґрунтуванні впливу фундаментальних економічних показників на ціни та волатильність ринку криптовалют, а також визначення місця ринку криптовалют у фінансовій системі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує доволі багато досліджень щодо трендів фундаментальних макроекономічних показників, прогнозуванні валютних курсів, визначенні реальних цін на криптовалюту та інших економетричних проблемах. Перша група дослідників – Д. Фатацціні, А. Сільва, Н. Маганіні, Е. Алмейда, Д. Гарсія, К. Тессон, Г. Хантер, П. Таска дослідили особливості технології блокчейн як основи рівня курсу біткойна. Другу групу досліджень присвячено визначенню макроекономічної основи формування цін та волатильності фінансових активів. Дослідження Т. Чудрі, П. Григоров, І. Канділов, Дж. Б. Мей, Ф. Моріна, Д. Сереніс та Е. Сіміці визначають фундаментальні економічні показники як основу для формування довгострокових цін на інвестиційні фінансові активи (ВВП, рівні імпорту та експорту, індекс споживчих цін, рівень державних витрат). Третя група досліджень вивчає основні тенденції фондового ринку та динаміку валютних курсів. Так П. Агіон, О. Барановський та М. Оманджепонг виявляють і статистично доводять наявність трендів на суміжних ринках через вплив фундаментальних економічних факторів. Однак всі ці дослідження вимагають практичної адаптації для визначення співвідношення криптовалютних активів і прогнозування цін.

Мета дослідження – на основі системного підходу визначити теоретичні основи функціонування ринку криптовалют та дослідити можливості його інтегрування у фінансову систему України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для початку слід дослідити основні підходи до визначення економічної категорії «криптовалюта». Криптовалюта є різновидом квазігрошей та отримала свою назву завдяки криптографічному методу, на якому базується створення та впровадження цифрової валюти [2]. Існує велика кількість визначень та підходів до тлумачення дефініції «криптовалюта», що зумовлено різним баченням самої сутності та функцій криптогрошей (таблиця 1).

Таблиця 1. Підходи до визначення дефініції «криптовалюта»

Визначення поняття	Автор (джерело)
Криптовалюта – цифрова валюта, яка використовує криптографію для забезпечення безпеки та перевірки транзакцій у своїй мережі. На відміну від традиційних фіатних валют, криптовалюта не вимагає від центрального банку чи будь-якого іншого централізованого органу влади забезпечення безпеки або підтримки контролю над грошовою масою.	Офіційний сайт Bitcoin
Криптовалюта – засіб розрахунків, який не має матеріальної форми, а існує у вигляді програмного коду, із застосуванням криптографічних методів захисту, випуск та облік якого найчастіше є децентралізованим та відомим учасникам розрахунків; а також системою платежів, яку утворюють одиниця розрахунку та операції з нею.	В. Сословський, І. Косовський
Криптовалюта – це стабільний універсальний інструмент глобальних фінансових платежів і водночас фінансовий інструмент з високою капіталізацією, що є конкурентною формою міжнародного переливу капіталу.	Т. Желюк, О. Бречко
Криптовалюта – фідуціарна цифрова валюта, валютний курс якої встановлюється на підставі режиму вільного плавання як результат попиту і пропозиції на валютному ринку з повною відсутністю контролю з боку Центробанків.	Е. Молчанова, Ю. Солодковський
Криптовалюта – це децентралізований вимір вартості, що може бути виражений в цифровому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку. Криптовалюта для цілей правового регулювання вважається фінансовим активом.	Офіційний сайт Верховної Ради України

Джерело: сформовано автором на підставі [3–7]

Тобто, з огляду на вищезазначене, криптовалюту можна визначити як швидкий та доволі надійний фінансовий актив – цифровий засіб обміну та здійснення розрахункових операцій, заснований на поєднанні окремих елементів грошової системи та певних принципів криптографії. Метою криптовалюти є передусім створення нової децентралізованої системи, яка не залежить від держави, на базі розподіленої комп'ютерної мережі.

Вперше концепція криптовалюти була реалізована Сатоші Накамото у 2008 році шляхом запровадження на ринку нового фінансового активу – першої криптовалюти (біткойна). Основна ідея біткойна полягала у створенні валюти, яка буде працювати прозоро, вільно поширюватиметься та не знецінюватиметься. Для роботи системи не потрібно створювати централізовані сховища даних. Біткойн публічний і водночас анонімний. Усі угоди між користувачами не вимагають посередництва, транзакції незворотні [8, с.302].

Але, ще до появи на ринку біткойна було проведено цілу низку наукових досліджень криптографічних грошей, які й було згодом покладено в основу створення першої криптовалюти (таблиця 2).

Про актуальність та популярність нового типу фінансових активів свідчить той факт, що вже станом на кінець 2022 року кількість існуючих криптовалют нараховує більше 10 000 найменувань [10], які обертаються на ринку віртуальних грошей.

Таблиця 2. Ретроспективний аналіз дослідження криптографічних грошей

Науковий діяч, рік дослідження	Результати дослідження
Девід Чаум 1983 р.	Намагався розробити систему, яка б давала можливість поєднувати анонімність платежів із прозорістю для всіх учасників ринку.
Девід Чаум 1995 р.	Розробив систему «Digicash», яка дозволяла робити електронні платежі так само, як за оплати готівковими коштами без посередників.
Адам Бек 1997 р.	Винайшов прообраз механізму створення криптовалюти.
Нік Сабо 1998 – 2005 рр.	Працював над грошовою системою «Bit Gold», у якій від учасника вимагалось вирішити криптографічні рівня, і ті, хто з цим впоралися, отримували винагороду.
Вей Дай 1998 р.	Запропонував концепцію криптовалюти «В-money», але не довів ідею до практичної реалізації.

Джерело: сформовано автором на підставі [9]

У таблиці 3 представлено найбільші за обсягом капіталізації криптовалюти.

Таблиця 3. Найбільші за обсягом капіталізації криптовалюти (станом на 15.10.2022 р.)

№	Найменування криптовалюти	Поточна капіталізація (дол. США)	Курс (дол. США за віртуальну монету)
1.	Bitcoin	\$367,239,868,046	\$19,136.32
2.	Ethereum	\$158,223,154,016	\$1,286.50
3.	Tether	\$68,437,147,553	\$1
4.	USD Coin	\$2,748,016,385	\$1
5.	BNB	\$43,739,878,581	\$271.13
6.	Ripple	\$24,301,278,838	\$0.4876
7.	Binance USD	\$21,632,251,803	\$0.9999
8.	Cardano	\$12,609,676,453	\$0.3669
9.	Solana	\$10,718,570,816	\$29.93
10.	Dogecoin	\$7,864,950,120	\$0.05919

Джерело: сформовано автором на підставі [10]

Тобто, лідером за ціною та рівнем капіталізації серед існуючих криптовалют залишається Bitcoin, але й потенціал інших криптовалют у сукупності формує доволі рушійну силу впливу на фінансові ринки окремих країн та регіонів.

Передача криптовалют здійснюється за технологією блокчейн, згідно з якою кожна транзакція повинна бути підтверджена як мінімум п'ятьма іншими клієнтами системи. Таке підтвердження відбувається за невелику плату. Через блокчейн можна відслідкувати всі транзакції будь-якого гаманця з іншими, тобто відслідкувати рух грошей. Однак відслідкувати зв'язок власника з гаманцем досить складно, що й сприяє підвищеній анонімності криптовалют. Така технологія забезпечує, крім того, повну децентралізацію зберігання даних, адже спільна база даних транзакцій використовується для всіх вузлів системи. Це дозволяє забезпечити високий захист інформації від зовнішніх впливів і певних форс-мажорних обставин [8, с. 303; 11].

Вплив криптовалют на традиційні валюти окремих країн пов'язаний з дискусіями щодо їхнього статусу в сучасній фінансовій системі та факту, що уряди та центральні банки не здатні повністю регламентувати та контролювати ринок криптовалют, а, отже, не можуть використовувати їх у своїх політичних та економічних цілях. З іншого боку й ринок криптовалют не має прямого впливу на національні валютні ринки, а лише обертається у «паралельному світі». Тобто поки що немає загроз з його боку фінансовим системам країн, а кризи та суттєві коливання курсів криптовалют не впливають на макроекономічні показники розвитку світової економіки або коливання валютних курсів [12–15].

Однак, досліджуючи вплив криптовалют на банківський сектор та приватні компанії, можна констатувати той факт, що вони вже почали функціонувати на ринку як альтернативні грошові системи. Особливо це проявляється коли мова йде про електронні розрахунки, тобто криптовалюти починають виконувати функцію засобу платежу, а це вже безпосередньо впливає на грошову масу та її агрегати.

Для України криптовалюта також стала інноваційним продуктом, який набув певного значення та посприяв значному розвитку цифрової економіки. Саме громадяни України займають домінуючі позиції серед учасників світового ринку криптовалют. За експертними оцінками 5,5 мільйонів українців (12,7 % від всієї кількості населення) мають досвід володіння та користування криптовалютами [16], а сотні державних службовців та депутатів різного рівня зазначили наявність криптоактивів у своїх деклараціях. Крім того, згідно з рейтингом блокчейн-компанії Chainalysis у 2022 Україна посіла третє місце по використанню криптовалют серед 146 країн світу [17]. Станом на 31.12.2022 більше 50-ти українських компаній пропонують купівлю своїх товарів та послуг за криптовалютою (таблиця 4).

Таблиця 4. Компанії в Україні, які пропонують купівлю своїх товарів та послуг за криптовалюту

№	Компанії, які пропонують купівлю своїх товарів та послуг за криптовалюту
1.	Доставка квітів «UFL»
2.	Заклад громадського харчування «Mister Cat»
3.	Мережа АЗС WOG
4.	Мережа електротехніки «Техноїжак»
5.	Техніка для майнінгу «Hotmine»
6.	Торгова мережа «Фокстрот»
7.	Торговельна мережа супермаркетів «Varus»
8.	Туристична компанія «Farvater»
9.	Хостинг-провайдер «SIM-Networks»
10.	Юридична фірма «Juscutum»

Джерело: сформовано автором на підставі [16; 18]

Однією з важливих подій для фінансової системи України стало прийняття Закону України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 № 2074-IX [19]. Даний закон визначає правовий статус та право власності на віртуальні активи, а також затверджує заходи фінансового моніторингу за ними. Згідно з цим законом за регулювання даного ринку відповідає Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, яка буде займатися видачою ліцензій криптоагентам, визначенням порядку обігу віртуальних активів та реалізацією державної політики в цій галузі [19].

Незважаючи на війну в Україні, у вересні 2022 року відбувся запуск першої емітованої в Україні криптовалютою платіжної картки Weld (емітенти – Unex Bank, Mastercard та Weld Money), яка дозволяє здійснювати безготівкові розрахунки криптовалютою за товари та послуги [20].

Криптовалютні надходження відіграють важливу роль й у період війни. Згідно даних Forbes, від початку активної фази бойових дій та станом на 16 травня 2022 року Україна отримала понад 120 мільйонів доларів США у вигляді криптовалютних добровільних внесків [16].

За оцінками експертів потенційними перспективами використання криптовалют у фінансовій системі України можуть бути [14; 21]:

- відкриття компаніями банківських рахунків для зберігання віртуальних активів;
- можливість трансформації українських крипто-бірж KUNA і QMALL у національну;
- створення на правовій основі українського токена, який потенційно можна інтегрувати у застосунок «ДІЯ»;
- проведення юридичних консультацій для юридичних та фізичних осіб щодо можливостей використання та особливостей оподаткування віртуальних активів;
- створення ІТ-школи для вивчення технічного складника криптовалют.

Висновки. Таким чином, з розвитком діджиталізації та економічних трансформацій відбуваються значні зміни й у фінансовій системі країни, що вимагає від усіх її учасників адаптивності. Особливо це стосується змін у сфері розрахунків та платежів, адже вона безпосередньо пов'язана з розвитком економіки та добробуту населення. Перспективи використання криптовалют в зумовлені тим, що споживач потребує оперативності, безпеки розрахунків, захищеності, незалежності цінності грошової одиниці від непередбачуваних зовнішніх факторів тощо.

Обіг криптовалют України за доволі короткий час пройшов шлях легалізації та певної правової та інституційної регламентації. Практика розвитку ринку криптовалют в Україні має високий потенціал розвитку і в майбутньому зможе відіграти вагомий роль в економічному відновленні країни після перемоги. Проте слід розуміти, що створення національної криптовалютою системи та її інтеграція у фінансову систему держави має супроводжуватися як проведенням фундаментальних наукових досліджень, так й системним вдосконаленням інформаційних технологій та покращенням ринкової інфраструктури обігу криптовалют, що в умовах активної війни здійснювати досить складно і, можливо, не на часі.

Список використаних джерел

1. Мінфін. Криптовалюта. Каталог криптобірж. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/crypto/bitcoin/>
2. Лук'янов В.С. Зародження ринку криптовалют в інформаційно-мережевій парадигмі. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 8. С. 436–441.
3. Офіційний сайт Bitcoin. URL: <https://www.bitcoin.com/info/bitcoinglossary>
4. Сословський В.Г., Косовський І. О. Ринок криптовалют як система. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2016. № 2(21). С. 236–246.
5. Желюк Т., Бречко О. Використання криптовалюти на ринку платежів: нові можливості для національних економік. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2016. №3. С. 50–60
6. Молчанова Е., Солодковський Ю. Глобальна сервісна природа сучасних крипто-валют. Міжнародна економічна політика. 2014. № 1. С. 60–79.
7. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
8. Рафальська А.М., Букіна В.О. Перспективи розвитку криптовалют в Україні. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. №5. С.301–305.

9. Jones E. *A Brief History of Cryptocurrency*. CryptoVantage. URL: <https://www.cryptovantage.com/guides/a-brief-history-of-cryptocurrency/>
10. *Top 50 Cryptocurrency Prices, Coin Market Cap, Price Charts And Historical Data*. Crypto.com. URL: <https://crypto.com/price>
11. Кужелев М. Інноваційні методи кредитування корпоративного сектору економіки в умовах динамічного зовнішнього середовища. Проблеми та перспективи розвитку співробітництва між країнами Південно-Східної Європи в рамках Чорноморського економічного співробітництва. 2013. №8. С. 231–235.
12. Онишко С. В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів : монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.
13. Kuzheliev M. *Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. Association agreement: driving integrational changes : collective monograph / edited by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 374–385.*
14. Baranovskyi O., Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Serdyukov K., Sokyrko O. *Cryptocurrency market trends and fundamental economic indicators: correlation and regression analysis. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. № 3(38). P. 249–261.
15. Кужелев М. О., Головенко І. П. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів: сутність та елементи. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2016. № 2. С. 145–156.
16. Forbes.ua | Бізнес, мільяртери, новини, фінанси, інвестиції, компанії. URL: <https://forbes.ua/>
17. *The 2022 Global Crypto Adoption Index*. Chainalysis. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-global-crypto-adoption-index/#top-20>
18. Писарев О. Що в Україні можна купити за криптовалюту: розповідаємо все про цей сервіс. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/minfin-pereviriv-scho-v-ukrayini-mozhna-kupiti-za-kriptovalyutu/>
19. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
20. Жарикова А. В Україні з'явилась перша криптовалютна платіжна картка. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/22/691741/>
21. Мандич О., Микитась А., Дуюнова Т., Глуценко С. Фінансово-правові аспекти розвитку ринку криптовалют в Україні. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. №2. С. 62–66.

References

1. Minfin. *Kryptovalyuta. Kataloh kryptobirzh*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/crypto/bitcoin/>
2. Luk'yanov V.S. (2014) *Zarodzhennya rynku kryptovalyut v informatsiyno-merezheviy paradyhmi [The emergence of the cryptocurrency market in the information and network paradigm]*. *Aktual'ni problemy ekonomiky*. № 8. S. 436–441.
3. *Ofitsiynyy sayt Bitcoin*. URL: <https://www.bitcoin.com/info/bitcoinglossary>
4. Soslovs'kyy V.H., Kosovs'kyy I. O. (2016) *Rynok kryptovalyut yak systema [Cryptocurrency market as a system]*. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. № 2(21). S. 236–246.
5. Zhelyuk T., Brechko O. (2016) *Vykorystannya kryptovalyuty na rynku platezhiv: novi mozhlyvosti dlya natsional'nykh ekonomik [Use of cryptocurrency in the payments market: new opportunities for national economies]*. *Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu*. №3. S. 50–60
6. Molchanova E., Solodkovs'kyy YU. (2014) *Hlobal'na servisna pryroda suchasnykh krypto-valyut [Global service nature of modern crypto-currencies]*. *Mizhnarodna ekonomichna polityka* № 1. S. 60–79.
7. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiynyy veb-portal*. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
8. Rafal's'ka A.M., Bukina V.O. (2022) *Perspektyvy rozvytku kryptovalyut v Ukraini [Prospects for the development of cryptocurrencies in Ukraine]*. *Analitychno-porivnyal'ne pravoznavstvo*. №5. S.301–305.
9. Jones E. *A Brief History of Cryptocurrency*. CryptoVantage. URL: <https://www.cryptovantage.com/guides/a-brief-history-of-cryptocurrency/>
10. *Top 50 Cryptocurrency Prices, Coin Market Cap, Price Charts And Historical Data*. Crypto.com. URL: <https://crypto.com/price>
11. Kuzheliev M. (2013) *Innovatsiyni metody kredytuvannya korporatyvnoho sektoru ekonomiky v umovakh dynamichnoho zovnishn'oho seredovishcha [Innovative methods of lending to the corporate sector of the economy in the conditions of a dynamic external environment]*. *Problemy ta perspektyvy rozvytku spivrobotnytstva mizh krayinamy Pivdenno-Skhidnoyi Yevropy v ramkakh Chornomors'koho ekonomichnoho spivrobotnytstva*. №8. S. 231–235.
12. Onyshko S. V. (2016) *Rehulyatyvnyy potentsial finansovoho rynku v umovakh hlobal'nykh vyklykiv [Regulatory potential of the financial market in the conditions of global challenges]* : monohrafiya / za zah. red. d.e.n., profesora S. V. Onyshko. Ірпінь: Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu DPS Ukrainy, 452 s.
13. Kuzheliev M. (2019) *Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. Association agreement: driving integrational changes : collective monograph / edited by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, P. 374–385.*
14. Baranovskyi O., Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Serdyukov K., Sokyrko O. (2021) *Cryptocurrency market trends and fundamental economic indicators: correlation and regression analysis. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. № 3(38). P. 249–261.

15. Kuzheliev M. O., Holovenko I. P. (2016) Rozvytok infrastruktury rynku tsinnykh paperiv: sutnist' ta elementy [Development of the securities market infrastructure: essence and elements]. Zbirnyk naukovykh prats' Universytetu derzhavnoyi fiskal'noyi sluzhby Ukrainy. № 2. S. 145–156.

16. Forbes.ua | Biznes, mil'yardery, novyny, finansy, investytsiyi, kompaniyi. URL: <https://forbes.ua/>

17. The 2022 Global Crypto Adoption Index. Chainalysis. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-global-crypto-adoption-index/#top-20>

18. Pysaryev O. Shcho v Ukraini mozhna kupyty za kryptovalyutu: rozpovidayemo vse pro tsey servis. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/minfin-pereviriv-scho-v-ukrayini-mozhna-kupiti-za-kryptovalyutu/>

19. Pro virtual'ni aktyvy : Zakon Ukrainy vid 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

20. Zharykova A. V Ukraini z'yavylas' persha kryptovalyutna platizhna kartka. Ekonomichna pravda. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/22/691741/>

21. Mandych O., Mykytas' A., Duyunova T., Hlushchenko S. (2022) Finansovo-pravovi aspekty rozvytku rynku kryptovalyuty v Ukraini [Financial and legal aspects of the development of the cryptocurrency market in Ukraine]. Modeling the development of the economic systems. №2. S. 62–66.

ДАНІ ПРО АВТОРА

Кужелєв Михайло Олександрович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, Національний університет «Києво-Могилянська академія»
вул. Григорія Сковороди, 2, м. Київ, 04070, Україна
e-mail: m.kuzheliev@ukma.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-7895-7879
Researcher ID: G-6791-2019

DATA ABOUT THE AUTHOR

Kuzheliev Mykhailo, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Finance, National University of «Kyiv-Mohyla Academy»
2, Skovorody st, Kyiv, 04070, Ukraine
e-mail: m.kuzheliev@ukma.edu.ua

УДК 336.142

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2023-56-142-147>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

Тітарчук М. І.

Актуальність теми дослідження. Обґрунтованість бюджетної політики є вагомим передумовою забезпечення соціально-економічного розвитку країни. В сучасних умовах, доцільним є посилення адаптивності бюджетної політики до соціально-економічних процесів. Вагомими постають завдання щодо підвищення якісного рівня бюджетного механізму.

Постановка проблеми. Бюджетна політика має відповідати як тактичним завданням, так і довгостроковим перспективам соціально-економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика теоретичних засад формування бюджетної політики доволі поширена в наукових дослідженнях. Це роботи відомих вітчизняних та зарубіжних науковців: Дж. Кейнса, П. Самуельсона, І. Чугунова, Т. Каневої, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, А. Мазаракі, В. Макогон, М. Пасічного, В. Федосова та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. У сучасних економічних умовах важливим є використання бюджетної політики як дієвого інструменту впливу на соціально-економічні процеси держави. Активізація можливостей бюджетної політики у системі державного регулювання потребує більш раціонального використання її регуляторного потенціалу.

Постановка завдання, мети дослідження. Завданнями дослідження є: розкрити роль бюджетної політики у забезпеченні соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць; обґрунтувати теоретичні засади бюджетної політики; здійснити аналіз та оцінку доходів та видатків Державного бюджету України. Метою дослідження є розкриття теоретичних засад формування бюджетної політики.

Метод або методологія проведення дослідження. У статті застосовано сукупність методів наукового дослідження: системного підходу, статистичного аналізу, структурування, синтезу та ін.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Розкрито роль бюджетної політики у забезпеченні соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Обґрунтовано теоретичні засади бюджетної політики. Здійснено аналіз та оцінку доходів та видатків Державного бюджету України. Розкрито теоретичні засади формування бюджетної політики.